

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
an an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
an an 7 fr. și jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Lățirea creștinismului în periôda a treia a istoriei bisericesci.

(Fine.)

g) Polonii s'au încreștinat în jumătatea a doua a seclului al nouălea, și anume la anul 965 ducele polon Miechislav s'a căsătorit cu o princesă din Boemia cu numele Dubrava. Acesta a silit pe soțul ei să-se boteze, și să dechiare religiunea creștină de religiune de stat. Miechislav înduplecat de soția sa s'a botezat, și a adus în țeră missionari, ca să încreștineze poporul. La început polonii este probabil, că au primit ritul grecesc și liturgia slavă. Murind însă Dubrava soția primă a lui Miechislav, — dânsul s'a căsătorit cu o princesă germană, și prin acesta a început influința bisericeii apusene asupra Poloniei. Sub următorul său în domniă Boleslav (992—1025) Polonia a adoptat ritul latin. Urme de ritul oriental există de altcum până astăzi în Polonia.

h) Venții, un popor, carele a trăit între riurile Elba și Odera s'au încreștinat cătră sfârșitul veacului al decelea.

i) Rușii au început a-se încreștina în mod parțial încă în veacul al nouălea prin missionari din Constantinopol. Încreștinarea poporului rusesc s'a continuat apoi cu deosebire cu începere de sub domnia marelui principe Vladimir (980—1014). Vădând adecă Vladimir că sub influința religiunii păgâne poporul nu se pôte civilisa, și nu pôte înainta, și trimis reprezentanți în țerile vecine, ca se studieze atât creștinismul, cât și religiunea lui Mohamed și religiunea iudaică, carea pre atunci era lăpătată între Chazari. Reportându-i lui Vladimir reprezentanții trimiși că dânsii au asistat la cultul dumnezeiesc în bise-

rica din Constantinopol, și că cele vădute cu aceea ocașiune au făcut asupra lor o astfelu de impressiune, încât se credeau, că se află în ceriu și nu pre pământ, s'a decis să primescă creștinismul și ritul grecesc.

Fiind însă Vladimir din natură un om îngânfat, n'a voit să cêră din Constantinopol preoți pentru propagarea creștinismului la poporul său, creșdând că acesta ar fi o umilire; ci a pornit cu răsboiul asupra bisantinilor și a ocupat orașul Cherson. Din Cherson a trimis apoi soli la Constantinopol, și a îmbiat pace împêraților Vasiliu și Constantin sub condițiunea, ca să-i dea de soție pre sora lor cu numele Ana. Bisantinii primiră cu bucuriă ofertul de pace al lui Vladimir, și trimiseră la Cherson pre princesa Ana dimpreună cu un metropolit cu numele Michail și cu mai mulți preoți. Sosind princesa Ana la Cherson Vladimir s'a botezat împreună cu întrgă armata sa. Rentorcându-se la Chiev, reședința de atunci a principilor rusesci Vladimir a dispus, ca întreg poporul să-se boteze, ceea ce s'a și întâmplat.

După mórtea lui Vladimir continuă cu același zel încreștinarea Rușilor fiul său Ieroslav (1019—1054). Sub domnia lui Vladimir și Iaroslav creștinismul a făcut însemnate progrese. Pre lângă lățirea creștinismului dânsii au promovat și desvoltarea culturală prin organizarea și dotarea clerului, prin aceea, că au zidit biserici, și au înființat școle.

Primind Rușii creștinismul din Constantinopol, biserica rusă aparțină patriarhatului din Constantinopol. În Rusia de altcum au trimis missionari și biserica occidentală, dar aceștia nu au avut nici un succes.

l) Magiarii au început a-se încreștina cu înce-

pere din jumătatea a doua a veacului al decelea. La anul 950 principele magiar transilvan Bolosudes mergând la Constantinopol și fiind acolo bineprimit s'a botezat. Rentorcându-se însă Bolosude acasă a adoptat érași religiunea pagână. După Bolosude a mers la Constantinopol, și s'a botezat principele magiar transilvan Gyula. Cu această ocaziune patriarhul Teofilact a chirotonit pre monachul Ieroteiu întru Episcop, și l'a trimis cu principele Gyula în Ungaria.

Măritându-și Gyula pre ficia sa Șarolta după Geiza, carele domnia în Ungaria propriu ăisă (972 — 997) această ca creștină zelosă introduse creștinismul și la curtea lui Geiza. Dênsul remase și mai departe pagân, dar concese soției sale și preoților aduși de dênsa să propage creștinismul.

După lupta purtată de magiari cu Otto I și după desastrul suferit la riul Lech — magiarii au intrat în legături mai de aproape cu germânii, și Geiza a cerut dela germâni, ca să-i trimită missionari, cari să încreștineze poporul. Astfeliu au venit în Ungaria, și au adus aici missionari Episcopii Pilgrim din Passau și Adalbert din Praga. Începând a-se lăși creștinismul între popor Geiza a zidit biserici, dar în același timp jertfea și ăeilor pagâni, ăicând că dênsul este destul de bogat, ca să-le pôtă face amêndouă.

Lui Geiza i-a urmat în domnie fiul său Vaic. Acesta s'a căsătorit cu o princesă germană, și s'a botezat primind în botez numele Stefan. Dênsul a domnit dela anul 997 până la 1035.

Sub domnia lui Stefan lățirea creștinismului făcù însemnate progrese la poporul magiar. Dênsul organiză biserica după ritul latin, înființând arhiepiscopatul din Strigoniu și ăece episcopii și mai multe mânăstiri. După această trimise o deputațiune la Roma, ca să-și exprime papei Silvestru II omagiile, și să-și cêră aprobarea dispusățiunilor luate de dênsul în cestiunea organizării bisericii din Ungaria. Papa Silvestru II pentru servițiile făcute dete lui Stefan titlul de rege apostolic, și îi trimise coróna regala, așa numită coróna sfântului Stefan.

Încreștinarea totală a magiarilor s'a întêmplat însă numai sub Bela I (1061—1063).

Dr. Lazar Petco

*advocat, asesor și fisc al consistoriului eparchial din Arad,
deputat sinodal și congresual etc.*

Înregistrăm cu adêncă durere, că un vrednic bărbat al bisericii și națiunei, Dr. Lazar Petco a

trecut la cele eterne Dumineca trecută, — lăsând în cel mai prafund doliu neconsolabila sa familiă, rudenii, amici și cunoscuți, — lăsând în doliu biserica și națiunea, căreia i-a servit cu demnitate timp de 35 de ani.

Rêposatul a fost din acea pleiadă de bărbați ai nostri, cari a conclucat cu zel și demnitate la renființarea vechei nôtstre metropolii, la redobândirea autonomiei bisericesci și preste tot la înaintarea bisericii și neamului românesc.

La anul 1860 după terminarea studiilor cu bun succes la universitatea din Budapesta, unde obținù diploma de doctor în drept, și după ce făcù censura de avocat, — rêposatul pâși în viața publica ca avocat în Deva. Ca avocat rêposatul a fost nu numai un vrednic apêratoriu al drepturilor și intereselor poporului, ci, putem ăice, un adevêrat părinte al poporului.

Rêposatul a fost un om înzestrat încă din casa părintescă cu frumoșele însușiri ale neamului nostru: pietatea creștinescă, și alipirea cătră sfânta nôtstră biserică și neamul românesc; ér din natura sa a fost un om blând, un om totdeuna cu tact și cu multă prevedere.

Înzestrat cu aceste frumoșe calități creștinesci rêposatul a fost în familiă soț și tată de model, ér în afacerile nôtstre bisericesci și naționale bărbatul și muncitorul, carele nu cunoșce obosélă, și carele scie a coulcra și promova cu demnitate interesele bisericesci și naționale. Dênsul a funcționat cu începere dela sinódele pregătitoare convocate de fericitul Metropolit Șaguna și cu începere dela congresul național-bisericesc întrunit la 1868 în mod neîntrerupt ca membru al congresului național, ca membru al sinodului archidieceșan, ér în timpul din urmă, după ce și-a strêmutat locuința din Deva la Arad ca membru al sinodului eparchial aradan, ca asesor și fisc al consistoriului nostru aradan.

În tôte aceste funcțiuni rêposatul a reprezentat cu demnitate virtuțile mari ale creștinismului: credința și iubirea evangelică, contribuind cu tact și prudentă la apêrarea și promovarea intereselor nôtstre bisericesci și naționale, — și întretinênd legături intime cu bărbații mari ai bisericii nôtstre, așa cu fericității întru aducere aminte: Archiepiscopul și Metropolitul Andreiu, Episcopul Ioan Popasu, cu Emanoil Gozșdu, Ioan cavaler de Aldulean, baronul Ladislau Pap, Iacob Bologa și alții, — precum și cu Présânțității prelați de astăđi ai sfintei nôtstre biserici,

și în genere cu toți bărbații nostri de valoare și distincțiune.

Tot cu același zel a conlucrat răposatul și pe terenul dezvoltării sociale și economice a poporului nostru, conlucrând la înființarea institutului de credit și economii din Deva și la înființarea și activarea institutului de credit și economii „Victoria” din Arad, precum și ca membru al congregațiunii comitatului Unedórei și ca membru al congregațiunii orașului Arad.

Rămășițele pământesci a-le defunctului s'aude-pns spre odihnă eternă Lunia trecută cu solemnitatea meritată. Serviciul funebru a fost oficiat de preoțimea din localitate în ființa de față a Pré Sânției Sale, părintelui Episcop al Aradului Ioan Mețian și a unui public ales și numeros.

Depunând o lacrimă de durere pe mormântul răposatului rogăm pre Dumnezeu, ca familiei răposatului se-i dea tăria ca să potă suporta această ireparabilă pierdere, ér sufletul răposatului să-l așeze în lăcașurile dreptilor.

În veci amintirea lui!

Religiunea în luptele Românilor.

(Continuare.)

Că noi am fost de la colonizare creștini se probază și prin faptul, că în Sciția mică, Dobrogea, în Tomis ori Constanța, există un episcopat și unde se dezvoltă o comunitate creștină foarte viguroasă și care discuta toate cestiunile teologice ale timpului. Certele, eresiile și schismele li erau cunoscute. Apoi mai găsim Episcopatul Abritului, în Mesia de jos, între Nicopol și Marea Negră și Episcop la ei un Ursu etc. Episcopia Novelor-Novae, în Mesia de jos, în Bulgaria de astăzi, un Episcop Secundinus și altul Petronius etc. Episcopia Nicopolis situată la răvârșirea Iatrului în Dunărea, Episcopii Marcelinus, Amantius etc. Episcopia Odisului (Varna), la Marea Negră, dincolo de Gurile Dunărei, cu Episcopul Ditzului. Episcopia Appiariiei: în Itinerarul lui Antonin și în tabelele Peutengeriene se pune acest oraș la marginea Dunărei, Episcopi ca Marcial și Lupicin.

Sf. Ioan Hrisostom ne spune în epistola sa către Papa Inocenție că la sinodul din timpul său au fost trimiși trei Episcopi, între carii și Lupicin. Episcopia Cumei, în Mesia. Episcop Marius Cumensis. Le Quien spune că: Mariu și cu Marcial și cu Lupicin se arată ómeni mai mult de neam latin, decât grec. Episcopia Dorostorului (Dristra—Silistra), Episcopul ei în epistola latină adresată Impăratului Leon subscrisă așa: Monofilus Episcopus civitatis Dorostori. Episcopia Marcianopolului (Preslava). Mai știm că la

Sinodul din Sardicia (Sofia de astăzi), practicele și canónele s'au scris în latinește și grecește, și că toate corespondențele rămase ale acestor episcopate era în limba latină. În fine Iustiniana Prima înființată de Iustinian la 535 în Peninsula Balcanică, și căria i-sa dat în administrare, după Nuvela XI, toate Daciile. În această Nuvelă cetim: că s'a dat și cetățile: Veminacium, Recidua, și Liderata, care erau peste Dunăre — quae trans Danubium sunt, adică în Dacia lui Traian. Toate datele și faptele citate până acum sînt până la jumătatea veacului al VI. 535, înainte dar cu mult de a fi în creștinați Slavii și Bulgarii. Aceste le-am spus pentru ca să tacă gura protivnicilor de tot felul asupra neamului Românesc, că noi am fi de eri pe aceste locuri și că chiar Inceștinarea noastră de la Slavi o am fi primit. Falsități istorice, pervertiri de fapte intenționate și tendinți precugetate de a ne înjosi neamul.

Acum știind ce-i credința ori legea strămoșescă, ce fel este și de când o avem, putem intra în cunoștința de cauză, în cestiunea a treia. Religiunea în luptele Românilor.

Nu numai Coloniștii Daciei Traiane au suferit persecuții pentru legea creștină, dar și Coloniștii Daciei Aureliane. După aședarea lor în peninsula Balcanică au format acea populație, cum am văzut, diferite Episcopate și au prosperat mult atât politicește cât și bisericește. Au participat aproape la toate conciliile generale și la cele particulare, câte sau ținut în Illyrie și în Peninsula Balcanică¹⁾. Dar înmulțirea lor ca creștini jena pe Bulgarii din acea localitate, care devenise puternică din Seculul al VI. Ei fiind păgâni au ridicat persecuții asupra populației Creștine — asupra Coloniștilor Daciei Aureliane. Așa una a avut loc sub sângherosul lor Rege Martagan la 820 și alta sub Boris, numit în urmă Mihail, la 865. Aceste persecuții au nevoit populația Coloniștilor lui Traian, care era creștină, de a se împrăști și răspândi, în tot Orientul: în Tesalia, Macedonia, Albania și Epir, ba și în Asia. Un Pitac patriarchal adresat Impăratului Alexie Comnen, între anii 1081—1118 declară că Valahii din Peninsula Balcanică să înmulțiră așa de tare, încât invadau prin Monastiri, ba chiar și în Muntele Atos.

Până aicea viața noastră politică trebuie căutată în viața religioasă a Coloniștilor lui Traian²⁾.

După inceștinarea Bulgarilor prin Metodie și Ciril, Coloniștii din Balcani au format, ca contra pond ambițiilor cuceritoare grecești, imperiul Romano-Bulgar, spre a-și salva naționalitatea lor. Incercările Papilor de a-i converti la Biserica Romano-Catolică n'au izbutit, dar li-au favorizat deșteptarea naționalității lor. Multe persoane Române au jucat însemnat rol în acest Imperiu Româno-Bulgar, de la 1186 —

¹⁾ Veđi Petru Maior Ist. Bisericească.

²⁾ Veđ Revista Teologică, anul al IV No. 16 pag. 128.

1394, când Bulgaria cade sub Turci. Luptele Românilor și Bulgarilor pentru apărarea naționalității lor au mers chiar până a-și căuta aceștia un alt șef religios — și-l aflară în persoana Papei. Iar Românii din Tracia și Macedonia să răscolă asupra Grecilor sub conducerea lui Crișu sau Hrisa, de unde pare că s'au luat șinumele de Cuțovlahi, pentru că Crișu era scurt de statură — Κορτός-Βλάχος—Cuțovlah.

Istoricul Bizantin Cedrin, vorbind el despre încreștinarea Ungurilor, confundă pe Românii din Transilvania cu Ungurii, dicând, că atunci s'ar fi încreștinat și ei. Sub acastă convertire ce au avut loc sub Episcopul Erotheiu, nu trebuie să înțelegem de cât pe Unguri. Istoricul polon Matievski spune clar, că înainte de Metodie și Ciril și de predica lui Erotheiu locuitorii acestei părți mărturisiau Religia creștină, afară de ore care rămășiți ale Ungurilor și Avarilor³⁾. Românii dar din Transilvania erau Creștini Ortodoxi de la început. Ungurii însă curând trec la Biserica Romano-Catolică, prin influința propagandelor papale și a forței armate Germane. De atunci Românii rămași credincioși ritului lor Ortodox, au suferit strimtorări și persecuții din partea apusenilor tocmai ca și păgânii. Acest fapt îl mărturisește Engel. Aceste persecuții au ținut seculi întregi și ele fură una din cauzele ce au silit pe o parte din Români, cu șefii lor în cap, a trece Carpații și unindu-se cu frații lor de aicea, după cum vom vedea, și formară Principatele Ungro-Valahiei, și Moldovei, în secolul al XIII. Cause dar religioase au fost, care au provocat retragerea unora dintre Românii de peste Carpați și întemeierea acestor Domniate, numai pentru a respira liber și a-și profesa în liniște ritul lor Ortodox. Cantimir ne probéază că și în Principatele noastre au existat în tot-deuna Români de rit Ortodox și când frații lor de peste Munți au venit și s'au stabilit aicea, i-au primit frățeste și s'au unit cu ei curând, în scop de a se putea mai ușor apăra contra vrăjmașilor lor religioși și politici.

Putem acum să ne întrebăm : Afară de Românii ce existau pe aceste locuri și carii erau creștini Ortodoxi, ore mai erau și alte neamuri barbare ? Da. Erau Pecinegii, Tătarii și Cumanii.

Pe aceste neamuri, în desvoltarea noastră politică, pe unele ni le-am asimilat, ca pe Cumanii și Pecinegi, altele s'au retras la origina lor, ca Tătarii. Întărindu-se Domniatele Române, Impăratul Emanuel Comnen cere ajutorul lor în contra Ungurilor, carii persecută pe Creștinii de ritul Oriental. Românii din Balcani, după căderea Imperiului Româno-Bulgar se retraseră în masă mare dincóce de Dunărea în Carpați, la frații lor, tot pentru a-și apăra credința lor, amenințată de propagandele papale. Cu toate aceste

³⁾ Veđi Matievski în istoria despre începutul Creștinătății la slaveni, în paragraful despre timpurile lui Methodie.

Papii cu agenții lor lumești și bisericești nu ne-au lăsat și după aceea în pace⁴⁾.

Reconstituite acum Principatele Române pe o parte numai a pământului Daciei Traiane, am avut a ne apăra de acum nu numai Legea, dar și Țările noastre, contra vecinilor, cari erau în serviciul bisericeii apusene, cât și mai ales contra Turcilor ce ni amenința cu robia. Să cităm fapte : Așa sub Lașco Domnul Moldovei, Papa impune lui Ludovic, Regele Ungariei să întreprindă o expediție contra Moldovei și se o siléscă a primi Catolicismul. Lașco fie din interes, fie de frică, declară cătră Minorității Nicolai, Malsax și Pavel că primește Catolicismul și se institue o episcopie în Orașul Siret⁵⁾. Acest episcopat a ființat până la finele secolului al XV. Apoi la 1633 sub Papa Climent al VIII, reappare la Bacău. Numai spun de Despot Vodă, care a spurcat toate datinele și obiceiurile Românilor, și le-au lovit Legea lor.

După dovețile aduse, vom înțelege și mai bine și mai clar pentru ce Religia noastră ortodoxă a jucat un rol atât de însemnat în toate întâmplările din viața noastră politică și socială trecută. Religia noastră Ortodoxă Națională a fost, este și trebuie să fie în veci proprietatea neamului nostru. Pentru că am trăit cu ea secolii întregi, de la colonizarea până la a doua descălicare, conservindu-ne și Naționalitatea ; pentru că ea a fost în acest restimp semnul deosebitor între noi și popóarele barbare ce s'au succedat neîntrerupt, peste deuce secole, pe pământul strămoșesc ; pentru că pentru ea am suferit persecuții, restriști și apăsări veacuri multe, căci era stâncă neînvinșă a Naționalității ; pentru că în ea și cu ea s'au glorificat și martirisat străbunii noștri ; pentru că în ea și cu ea au trăit și s'au sfârșit părinții noștri ; mormintele lor este Ierusalimul Românesc, de unde pleacă și va pleca egoismul național ; pentru că ea (Religia) a fost în tot-dea-una scântea dumnezească ce a aprins focul sacru în inima noastră, ș'a fost povața puternică a apărării moșiei stămoșești. S'o iubim, s'o respectăm, pentru că ea este indentificată cu istoria neamului nostru. Fără ea faptele eroice ale figurilor mari din trecutul nostru nu vor putea fi nici odată bine înțelese și drept explicate. Fără ea scriptele și documentele noastre vechi devin nepricepute. Fără ea nu ne vom putea cunoște drept și pe deplin nici viața noastră casnică, nici cea socială. Fără ea datele și obiceiurile strămoșeti, ce dovedesc originea noastră românescă, cu greu s'ar mai putea pricepe. În scurt, Românul, ce nu e de legea sa Ortodoxă stăveche, este asemenea ca un rătăcitor,

⁴⁾ Să se vadă Bis. Ortodoxă, pag. 545—549.

⁵⁾ Engel în antiqui. Historia Moldaviae, la pag. 108, atribue apostasia lui Lașco la două cauze. 1) Resbelul între Polonia și Ungaria. 2) Speranța că lepădând Ortodoxia, să se pótă despărți de femeie. Idem Ist. Bis. de Arhiereul Filaret Scriban, pag. 59.

ce presimte că trebuie să existe o cale netedă, dar pe care e condamnat ca nici odată să nu o pătă aflu. Tot ce am putut săvârși în trecutul nostru, ca gândire și ca fapte, ca lucrări publice și private, ca războie grele, săngerose și pline de eroism, le-am realizat cu credința Religiei noastre Ortodoxe, chemând pe Dumnezeuul părinților noștri într'ajutor, ș'am răușit! Religia strămoșască este pecetea ce a însemnat urmele trecutului nostru. Limba dulce a neamului nostru ea ne-a cultivat'o și păstrat'o din seculi depărtați prin manuscrite și imprimate. Literatura noastră este aproape literatură religioasă. Insemnătatea neamului nostru ea ne-a ridicat'o și în afară, devenind noi Românii Protectorii și Apărătorii Religiei Ortodoxe în tot Orientul, din secolul al XVI până în al XVIII, prin brațul puternic a lui Ștefan și Mihai, al lui Lupu, Mateiu și Constantin Brâncovénu. Țara noastră totă este ca un orizont senin în care stelile luminoase își rivalizează profesiunea de lumină ce trebuie să arunce pe pământ. Așa pretutindeni, prin munți, prin văi, pe dealuri, pe colnice se văd ridicate Biserici și Mănăstiri, clădite de strămoșii noștri, în amintirea evenimentelor mari, a învingerilor purtate de ei, dovadă neperitoare a simțului religios Ortodox al lor, pe care l'au eternizat în aceste monumente Naționale! Toleranți, față de alte rituri, fără semn între popoare, zeloși și geloși de ritul nostru până la singe, n'am căutat a face proselitism, dar ne-am împotrivit cu îndărătnicia, cu arma în mână, ca prin silă să ni se schimbe Legea. Pe ea ne-am basat și în ea ne-am sprijinit la nevoi și în cumpeni grele, la necazuri, la războie. Peste multe necazuri am dat, dar legea n'am schimbat, moșia ne-am păstrat. Acesta a fost deviza părinților noștri, ea trebuie să fie și a noastră.

(După „Bis. Ort.“ Estras din conferința d-lui I. Erbician.)

Celulosa.

— Narațiune instructivă de Paul Rozvan inginer. —

Corpul tuturor plantelor constă din o masă de nenumerate celule, cari stau strâns lângă olaltă. Coja sau crusta celulelor se numește în limba științifică: **celulosa**.

Celulosa este scheletul plantelor. Acesta le dă lor putere și stabilitate.

Diferite plante conțin diferită cantitate de celuloză, d. e. cartofii conțin $1\frac{1}{10}\%$, bômba de grâu 3% , paiul de grâu 40% de celuloză.

Pânza de in și de cânepă constă aproape de tot din celuloză. Fibra lemnului pre lângă alte materii (lignin, interéală etc.) constă în partea cea mai mare din celuloză.

Din punctul de vedere chimic celuloza constă din 3 elemente și anume: din Carbonium, Hidrogen și Oxigen. Simbolul chimic al celulozei este: $C_{12}H_{20}O_{10}$ acesta atâtea înseamnă că într'o particică fizică minimală (moleculă) a celulozei se află 12

particulele chimice minimale (atom) de Carbonium, 20 de atome de Hidrogen și 10 atome de Oxigen.

Dacă ținem celuloza timp mai îndelungat în acid sulfuric concentrat, atunci se prefăce în dextrin, pe urmă în zahăr (glucosa).

Acidele apătose și leșia în stadiu rece sunt indiferente resp. n'au efect asupra celulozei, însă acidele mai puțin apătose și leșia în stadiu ferbinte descompun celuloza, resp. o topesc. De aici se poate explica, că rufele dacă stau în leșie ferbinte timp mai îndelungat se prăpădesc.

Dacă fierbem celuloza în acid nitric concentrat se prefăce în pyroxilin; acest pyroxilin se vesce ca material exploziv la capsula de pușcă.

Insemnătatea celulozei din punctul de vedere industrial, comercial și științific este necalculabil de mare; singura înprejurare, că hârtia (papirul) încă se face din celuloză e destul de a dovedi marea valoare a acesteia.

N'am intenție de a ține disertație lungă — înseși iau voie a introduce On. cetitori în tehnica fabricației de hârtie.

Materialul hârtiei precum am amintit mai sus este celuloza. Celuloza acesta se poate produce și din lemn și anume fibrele mai moi și mai albe a lemnului se sfirtează și macină prin diferite mașinerii, prefăcându-se în praf; din praful acesta se scoate prin leșie ferbinte de sodă, ligninul și întăreala; în fine celuloza rămasă se albește cu chlor. Hârtie mai dură se poate fabrica din pănușă de cucuruz și din pae.

Materialul cel mai vechi și lătit pentru fabricarea hârtiei e pânza resp. sdrențe de in, bumbac și cânepă. Înainte de toate se eliberază zdrențele de ori ce material strein bunaoră bumbi, copcii etc.; se sortează după colorii, apoi se sfirtează cu anumite mașinerii, și după aceea masa acesta sfirtecată se curăță de praf, apoi se ferb în vase cu leșie, ér mai târziu în abure de apă — ferte și curățite. Masa acesta astfel curățită se eliberază de apă cu ajutorul pressei, ér după procedura acesta vine manipulat cu gaz de chlor sau cu chlorcalc, și apoi ér se sfirtează cu mașinerii la calitatea recerută.

Materialul astfel pregătit prezintă acum masa de hârtie; acesta vine manipulat mai târziu cu clei spre a delătura natura sugătoare. Din masa acesta se prefăce cu apă un aluat sau cir, care apoi se întinde pe un ciur corespundător în cantitate recerută. Apa se scurge și materia se uscă pe ciur, drept hârtie — crudă.

Fabricarea hârtiei e astăzi într'atât de estinsă, atâtea mașinerii și instrumente îi stau la dispoziție, încât o literatură întregă există despre această industrie.

Vin acum a descrie vreo câteva soiuri deosebite de hârtie.

La fabricarea hârtiei de țigaretete se folosește în sau bumbac absolute alb și curat; masa de hârtie necleită și subțire vine întinsă pe ciur,

și dacă s'a uscat vine rolată, în urmă tăiată cu mașinerii în forma recerută.

Hârtie de carton. Mai multe foi de hârtie de scris vin cu apă cleioasă lipite peste oalta, și după ce s'au uscat presate între valsuri și glasurată.

Hârtia de pergament pentru documente se pregătește din hârtie sugătoare; foile vin umezite cu clei care conține cretă, sau plumbum-carbonat și gips — după ce s'au uscat conservată cu uleu de in și în fine rolată între valsuri, apoi glasurată.

Hârtia de pergament pentru sticle de compot se face astfel: hârtie sugătoare se ține timp scurt (15 minute) în acid sulfuric, apoi se spală în apă cu amoniac și pe urmă în apă curată pentru delăturarea totală a acidelor.

Hârtia de cățran care se folosește la clădiri de coperișe și pentru delăturarea umezelii din fundamentul edificiilor nu e alta decât hârtie comună, dură, care vine ținută câteva zile în scaldă de cățran, și apoi uscată.

Fabricarea de hârtie a adus cu sine resp. a creat o altă industrie — industria de papirmoché.

Papirmoché-ul se face în următorul mod: zdrențe de hârtie vin înmoiate în apă și apoi sfirticate și zdrobite cu mașineriile corespunzătoare. Aluatul acesta se amestecă cu clei să presează încâtva, se așază în formă (chablon) și în fine se uscă sub pressa de apă. Materialul acesta e foarte virtos și resistibil.

Din papir moché se fac globuri de billard; în America și Germania rôte de vagone la trenuri (fi-rește cu cerc de oțal). Esperiențele câștigate în privința acésta sunt favorabile, pentru-că sunt foarte durabile și elastice, însă foarte scumpe. Se fac obiecte anatomice, nasturi (bumbi) imitație de os, ornamente și tălpi falsificate de ghete (pantofi) tot din papirmoché.

În tipografii mari pentru cruțarea literelor de metal, se ia model negativ cu papir moché de pre literile culese, apoi modelul acesta vine vărsat cu metal tipografic; dacă s'a recit se ia de pe papirmoché, și astfel servește la tipărituri ca exemplar pozitiv.

Epistola parochului tînăr.

I.

Domnule Redactor!

Am cetit și cetesc cu plăcere valoroșii articoli scriși de DVóstră în „Biserica și Școla“ precum și interesantele și povățuitoarele — deși în timpul din urmă de sigur din cauza bătrînețelor cam rarele — epistole a-le unchiului.

Mi-a plăcut cu deosebire modul în care Vați pronunțat DVóstră în cestiunea anvonului nostru, în cestiunea predicării bisericéști și apoi la rîndul sêu și unchiul.

Am cugetat și eu mult asupra acestui lucru, pentru-că biserica și poporul nostru trece prin grele

timpuri în tótă privința. Sunt vremuri de grea încercare pentru biserica și poporul nostru drept-credincios. Mă mângăi însă știind că prin astfelu de timpuri critice a mai trecut biserica și a eșit învingătoare din tóte luptele, pe cari le a purtat cu diferiți dușmani interni și esterni, pentru-că biserica nu este o invenție a minții omenesci, ci este instituirea divină, și deci de o vecinică trăinicie și viață.

În tóte timpurile critice a-le bisericei Provedința s'a îngrijit ca cuvântul lui Dumneđeu să fie reprezentat într'un mod demn prin ierarhie.

Datorința avem și noi preoții tineri a vesti cuvântul lui Dumneđeu „cu timp și fără timp,“ a ne îmbrăca cu pavéza credinței, a ne îmbogăți cunoștințele prin un studiu cât mai temeinic al s-tei scripturi, al s-șilor părinți și al istoriei bisericéști, ca să vedem în diferite timpuri critice pentru biserică, ce mijloce ș'au ales bărbații însemnați ai ei pentru a duce lupta la bun sfârșit, ca astfel și noi să ne șcim acomoda între împrejurările de față.

Adăpându-ne deci din isvórele cele nesecate a-le s. scripturi, a-le s. părinți, și privind la dezvoltarea bisericei în decursul timpului — să ne stabilim punctul nostru de vedere și să nu încetăm a ne face datorința.

Prima datorința a preotului e a vesti cuvântul lui Dumneđeu. Să nasce întrebarea cu deosebire pentru noi preoții tineri cum să o facem acésta? Credem, că nu întrând în subtilități dogmatice și școlasticism, ci ținând înaintea ochilor doctrina bisericei noastre și având în vedere tot-dauna pe auzitori; gradul lor de cultură și împrejurările în cari trăesc și făcând aplicări la viața practică.

Póte obveni însă cazul, că în comună nu este numai popor de rënd, ci și inteligență. Cui va trebui în cazul acesta a predica? Eță ce dice în privința acésta un învățat german:

Dacă bărbatul cel cult este în stare, a judeca despre prețul predice tale, atunci el va ști, că spre a se pogori cu demnitate la cercul cel inferior al poporului să cere mai multă minte, și adese-ori și mai multă cunoștință a limbii, decât de a-l învăli pre poporul într'un nor întunecat de expresiuni neînțelese, și a-l trage cu sine la o înălțime amețitoare. Însă dacă nu este el în stare a judeca despre aceea, atunci ar fi o nebunie neertată pentru un vestitor al adevărului, de a întuneca, și pre poporul cel flămând a-l lăsa fără de hrană, numai spre a secera aplausul neînțeleptului. Dacă bărbatul cel cult este destul de nobil de a-l asculta pe predicatoriul, nu spre a-l critica pre dēnsul, ci pre sine; atunci adevărul cel simplu, fără de ornament îi va fi mai plăcut, decât tótă pompa cuvântării, care ca și vântul fuge cu sunetul. Însă dacă bărbatul cel cult ascultă predica numai pentru aceea, spre a trimite o critică la A. sau la B., atunci cugetă la lacrima de bucurie a veduvei, carea la cuvântul cel chiar al gurei

tale îi intră în ochi, sau la stringerea de mână a moșneagului, carele după predică cu ochi lăcrimați îți mulțamește pentru cuvântul lui Dumnezeu, sau la păcătoasa renumită, care după predică te chiamă la scaunul mărturisirii, și cu întrebarea începe: „Dămine! ce să fac, ca să am viața de veci?” Sau la mama murindă, care adorme cu cuvântul: Predica de pe urmă mi-a ușurat mărta, sau la servitoarea religioasă, care după predică esclamă cu glas mare: Încă două predici de astfel și apoi voi muri cu bucurie. Și aceste experiențe vor avea preponderanță la toate judecățile nefavorabile, cari își iau începutul în apropiere sau în depărtare; și tu vei doborî defaima, vei pătrunde și mai adânc în sanctuarul adevărului, și în armonie cu dînsul vei petrece viața fără de a te îngriji de opiniunile omenilor întotdeauna, precum de bine își petrece și peștele în apă, ignorând toate judecățile, cari le fac asupra lui naturalității. ¹⁾

Credem, că din acest loc se vede lămurit, că totă atențiunea noastră să fie îndreptată asupra poporului. Cuvântătorul să se bucure de bucuriile poporului, și să se întristeze de necazurile și suferințele lui.

Am dori să auzim în privința acésta și opinia unchiului.

D I V E R S E.

* *Cunună vecinică pre mormântul iubiților răposați!* Din incidentul morții regretatului Dr. Lazar Petco mai mulți d-ni inteligenți din Arad au luat inițiativa de a crea la parochia din Arad un fond cu mențiune culturală; și după cum aflăm pentru acest fond ar fi încurs până acum suma de 100 fl. v. a. Scopul, ce se urmărește prin crearea acestui fond este, ca în loc de a depune pre mormântul iubiților răposați cununi de natura trecătoare să-se depună cununi de natură neperitoare, cari să contribuie la dezvoltarea culturală a poporului nostru.

* *Esundările* din anul acesta au cauzat în mai multe locuri pagube însemnate. În comuna Marghita-mare, locuitorii ca să-și scape comuna de inevitabilul pericol cu care era amenințată prin apele Moraviței, au rupt umplătura de pe țermurul stîng al ei, lăsând curs liber apei pe domeniul lui Van Royen. Acesta cu servitorimea sa au început a împușca asupra locuitorilor. Locuitorii încă au răspuns prin împușcături. Acésta stare de asediu a durat 10 minute, fără însă ca să fi fost cineva rănit. 8 mii de jugere au fost fundate, ér 7500 de porci și mai multe vite înecate. Deasemenea înregistrăm, că s'au întemplat până acuma esundări și în mai multe comune din comitatul nostru, așa în Șilindia, Curtacher și în alte comune. De două zile însă temperatura s'a răcit de nou și noaptea îngheață și astfel sperăm, că Dumnezeu ne va feri de ulterioare esundări.

* *Sericicultura în România.* „Curierul Financiar” din Bucuresci scrie: Se scie, că ministerul agri-

culturei se ocupă cu ideia răspândirii în țără a cultivei vermicilor de mătase. Ast-fel ministerul a comandat o mare cantitate de sēmēnță de vermi de mătase, în scopul de a distribui ori-cui după cerere o cantitate de 10 grame. Pentru a deservîși însă opera sa, aflăm, că ministerul domeniilor va începe în primăvară crescerea de gândaci model la următoarele trei mănăstiri: Țigănesci (Ilfov), Văratec (Neamțu) și Horezu (R.—Vâlcea). La una din aceste mănăstiri se vor ține și cursuri la cari vor asista mai multe călugărițe și 32 învățători rurali (câte unul din fie-care județ). Cu privire la instrucțiunea, ce se va da călugărițelor, se va acorda cea mai mare atențiune esaminarilor microscopice, pentru ca la finea cursului se se potă pregăti sēmēnța după sistemul celular, recomandat ađi de sciință. Cu facerea cursului de sericicultură va fi însărcinat d. Ch. Druț seful biroului de agricultură, care a făcut în acésta privință studii serioase în Austria și Italia.

* *Cel mai greu Februarie al secolului.* Un jurnal din Zürich scrie, că luna Februarie trecută a fost cea mai grea dintre toate lunile lui Februarie ale secolului acestuia. Frig mai mare în luna Februarie decât în anul acesta a fost numai în anul 1740.

* *La ce vîrstă au murit scriitorii noștri?* Dintre toți scriitorii noștri din vécul acesta, mai tiner a murit Alecsandru Sihleanu, ér mai bătrân George Asachi.

În vîrsta dela 20 până la 40 de ani au murit: Sihleanu de 23 ani, Cârlova de 30, Depărățeanu de 30, Bălcescu de 33, Scheletii de 36, Lambrior de 37, Niculeanu de 38, M. Zamfirescu de 40, Petrino de 40 și Eminescu de 40. Deci în vîrsta cea mai tineră, până la 40 de ani, au murit cei mai mulți poeți, prosatori numai doi: Bălcescu și Lambrior.

În vîrsta dela 40 până la 60 de ani au murit: Paris Momuleanu de 43 ani, Conta de 44, George Lazăr de 44, Filimon de 46, Andreiu Murășan de 47, Ispirescu de 51, Papiu Ilarian de 51, Creangă de 52, Vasile Aron de 52, Bolintineanu de 53, I. Măiorescu de 53, George Crețeanu de 56, Anton Panu de 60, Costache Negruzzi de 60 și Donici de 60.

În vîrsta dela 60 până la 80 de ani au murit: Sion de 63, Costache Negri de 64, Cesar Boliac de 67, Vasile Alecsandri de 69, Eliade Rădulescu de 70, episcopul Melhisedec de 70, Tr. Laurian de 71, Conache de 72, Grigore Alecsandrescu de 73, Cogălnicenu de 75, Barac de 76, metropolitul Veniamin Costache de 78 și George Barițiu de 80.

În vîrstă de peste 80 de ani: Florian Aron 82, Timoteiu Cipariu de 82, ér George Asachi de 83 de ani.

Toți scriitorii noștri au murit în țără, singur Bălcescu a murit în străinătate, în Italia, ca ecsilat.

Au murit de oftică: Sihleanu, Cârlova, Depărățeanu, Bălcescu, Lambrior, Niculeanu, Zamfirescu și Filimon.

De alienație mintală: Andreiu Murășianu, Eminescu, Ilarian, Eliade Rădulescu, și George Lazăr, Ceialați au murit de felurite bóle și de bătrânețe scrie „Timpu”

* *Ciprian Porumbescu apreciat în Rusia.* Sub acest titlu cetim următoarele în „Gazeta Bucovinei”: Înainte de câțiva ani un bucovinean, călătorind prin Rusia, a sosit în Moscova. Auđind el că acolo este și un conservatoriu teologic, s'a dus să-l viziteze și a nimerit toc-

¹⁾ Sailer, Kurzgefasste Erinerungen an junge Prediger. S. 40

mai la orele de lecții. Directorul conservatorului, anume Smolinski, l-a primit pe bucovinean cu totă afabilitatea și între altele a cântat cu elevii săi și câteva piese din liturgiile lui Ciprian așși (?) în teestul românesc, scris, se'nțelege, cu litere cirilice. După executarea acelor piese, directorul Smolinski s'a adresat către bucovinean cu cuvintele: Mare talent musical a perdut Bucovina în repositul Porumbescu! — Ca să nu rămâne acest mare talent musical perdut pentru viitor, ceea ce ar fi păcat neertat și rușine pentru Români, noi credem că e timpul suprem ca toate compozițiile lui Ciprian Porumbescu să se adune la un loc și să se publice. Încercarea cu o listă de abonamente între toți Români în scopul acoperirii speselor tipariului credem, că ar ave rezultat favorabil cu atât mai mult, cu cât știm prea bine, că musica lui Ciprian e îmbrățișată cu multă căldură în toate țerile române și după cum vedem apreciată chiar afară de teritoriul lor. Tatăl răposatului, părintele Iraclie Porumbescu, este în prima linie chiămat a luă inițiativa și a ridică acest monument vecinic în memoria marelui său fiu și spre fala întregei națiuni române.

* **Procesul unui tutor public defraudant.**

Se serie din orașul Giula, că la tribunalul de acolo s'a pertract cu finea săptămânei trecute un proces criminal monstru. Numai numărul martorilor a umplut aprôpe de tot sala de pertractare. Casul pe scurt este următoriu: Uz on Ferencz, tutor public al orfanilor din orașul Giula, a făcut specula cea mai neiertată mai mulți ani de-a rîndul cu banii încredințați lui și când i-s'a dat de veste, s'au constatat 24 casuri de defraudățiuni severșite de dînsul, pusă fiind în joc averea a vre-o 60 de indiviși. Pertractarea a ținut două zile întregi, mai ales din cauza mulțimei de martori. Acusatul a recunoscut de ale sale toate defraudățiunile. Cel mai păgubit este un anumit Végh Mihály, care i-a fost un mare binevoitoriu și care depusese pentru acusat și o cauțiune, din care cei păgubiți vor ave acum se-și pretindă sumele. Statorită fiind defraudățiunea și judecătorește, președintele tribunalului a dictat acusatului pedepsă de 1½ an temniță ordinară. Apărătoriu a atenuat acusa prin împregiurarea, că acusatul este un simplu călțunariu și ca atare numai amăgit de domni s'a dimis la tot felul de cheltueli, cari i-au causat ruina.

* „Victoria“ institut de credit și economii, societate pe acții. Sediul: Arad, casa proprie, strada principală Nr. 2. (vis-à-vis de casa orașului) — Întemeiat la 1887. — Capital de acții: fl. 300.000; Fond de rezervă: fl. 70.000. — Primeșce depuneri spre fructificarea, după cari solvesce 5% interese fără privire la terminul de abdicere. Darea de venit după interese încă o solvesce institutul separat. După starea cassei, depuneri până la fl. 1000 să restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere. Depuneri să pot face și redica și prin postă și să efeptuesc momentan după sosirea comandai. — Direcțiunea institutului.

Concurs.

Se escrie concurs pentru următoarele parochii:

a) **Iarcoș**, cu ½ sesiune pământ, bir câte o măsură de cucuruz dela fiă-carea casă și care sunt 60; — ștă stolele usuete, cari tôte la olaltă fac suma de 300 fl. — Terminul de alegere la **19 Martiu c. v.**

b) **Musteșci**, cu o sesiune pământ, bir dela 85 case și stolele usuete; tôte la olaltă fac 405 fl. — Terminul de alegere la **25 Martiu c. v.**

Recurenții sub durata concursului să vor prezenta vre-odată în biserică și-și vor substerne recursele pe calea oficiului protopresbiteral din Butevi (Butyin).

Buteni, la 16 Februaru 1895.

Comitetetele parochiale.

În conțelegere cu: CONSTANTIN GURBANU, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru deplinirea capelaniei temporale, sistemisată pe lângă parochul Aureliu Popovici din **Chișoda**, (protopresbiteratul Timișorii), se escrie concurs cu **termin de 30 de zile** dela prima publicare în fôia diecesană „Biserica și Școla.“

Parochia fiind de clasa a două, capelanul ales va folosi jumătatea venitelor parochiale, de după carea va purta și sarcinile publice. De locuință va ave să se îngrijescă alesul capelan.

Recursele ajustate conform prescrișelor statuare și regulamentare, adresate comitetului parochial de acolo, sunt a se trimitte la oficiul protopresbiteral din Timișóra (Fabric); ér recurenții vor ave să se prezente cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parochii, în vre-o Duminecă ori sərbătore în s. biserică de acolo, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Din ședința comitetului parochial, ținută la 6/18 Februarie 1895.

Comitetul parochial.

Cu consensul protopresbiterului tractual: Dr. TR. PUTICĂ, m. p.

—□—

Se escrie concurs pentru următoarele stațiuni învățătorești:

a) **Berinderi**, cu salariu de 60 fl. 4 șinice grâu și 4 cucuruz, 9 jugere pământ, 8 stângeni de lemne, din cari a învățătorului 5 stângeni, venite cantorale 10 fl. — Tôte la olaltă fac 204 fl. — Terminul de alegere la **26 Martiu c. v.**

b) **Musteșci**, cu salariu de 123 fl. 4 șinice grâu, 4 jugere pământ, 8 stângeni lemne, din carele 5 pentru învățătoriu, venite cantorale 10 fl. — Tôte laolaltă 206 fl. — Terminul de alegere la **25 Martiu c. v.**

c) **Susani**, cu salariu 80 fl. 6 șinice bucate, 1 juger pământ, 8 stângeni lemne din cari 5 pentru învățător, venite cantorale 14 fl. — Tôte laolaltă 160 fl. — Terminul de alegere la **28 Martiu c. v.**

La tôte trei stațiunile este cuartir și grădină.

Stațiunile aceste fiind ocupate de învățători interimali fără deplină cualificațiune formală, recurenții prin atestate vor trebui să dovedescă că au depus esamenul de cualificațiune și se vor prezenta în vre-o Duminecă la biserică. érá recursele le vor substerne pe calea oficiului inspectoral din Buteni.

Buteni, la 16 Februaru 1895.

Comitetetele parochiale.

În conțelegere cu: CONSTANTIN GURBANU, m. p. protopresbiter, inspector cerc. de școle.

—□—